
Krzepocinek, st. 1, gm. Wartkowice, woj. łódzkie, AZP 61-48/20

Informator Archeologiczny : badania 33, 139-141

1999

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Kotorz Wielki, st. 9, gm. Turawa, woj. opolskie, AZP 88-38/25 – patrz: młodszy okres przedrzymski – okres wpływów rzymskich

Kraków-Bierzanów, st. 27, woj. małopolskie, AZP 103-57/27 – patrz: środkowa, młodsza i późna epoka brązu

Kraków-Kurdwanów, st. 9, gm. Kraków-Podgórze, woj. małopolskie, AZP 103-56/51 – patrz: młodszy okres przedrzymski – okres wpływów rzymskich

Krosno, st. 1, gm. *loco*, woj. podkarpackie, AZP 110-74/51 – patrz: późne średniowiecze

KRZEPOCINEK, st. 1, gm. Wartkowice, woj. łódzkie, AZP 61-48/20

- ślady osadnictwa ze schyłku epoki brązu do wczesnej epoki żelaza
- wczesnośredniowieczne grodzisko pierścieniowate (1. połowa XI w.)

Ratownicze badania archeologiczne, przeprowadzone w terminie od 1 do 13 października przez prof. dr. hab. Leszka Kajzera (Pracownia Dokumentacji Archeologiczno-Konserwatorskiej „Aleksander Andrzejewski, Tadeusz Grabarczyk” z Łodzi). Finansowane przez WKZ w Łodzi. Trzeci sezon badań. Przebadano powierzchnię 39 m².

Prace terenowe stanowiły kontynuację programu konserwatorsko-badawczego podjętego w 1998 roku. Ich celem było dalsze rozpoznanie problematyki stanowiska, zwłaszcza w aspekcie chronologii i stratygrafii obiektu, połączone z próbą uzyskania przesłanek pozwalających na rekonstrukcję rozplanowania przestrzennego, formy zabudowy oraz sposobu zagospodarowania tego założenia, czemu miało służyć zarówno wytyczenie jednostek eksploracyjnych, jak i wykonanie ciągów drążeń ręcznym świdrem geologicznym. Działania koncentrowały się generalnie w części południowo-zachodniej grodziska (potrzeba poznania m.in. przebiegu i konstrukcji wału na odcinku zachodnim i południowym) oraz w obrębie majdanu, rozpoznawanego wyłącznie odwiertami. W zrealizowanych drążeniach nie odnotowano jednak śladów, które można byłoby interpretować jako pozostałości obiektów mieszkalnych lub gospodarczych.

Wyeksplorowano cztery wykopy badawcze (oznaczone w nawiązaniu do działań z 1998 r. cyframi rzymskimi od VI do IX, o łącznej powierzchni 39 m² i orientacyjnej kubaturze wypełniska przekraczającej 65 m³) oraz wykonano 39 odwiertów. Pozyskano również niewielki – podobnie jak w roku poprzednim – zbiór ruchomego materiału zabytkowego. Ilościowo przeważają w nim ułamki ceramiki naczyniowej (75 fragmentów). Natrafiono także na 5 artefaktów krzemienych, 4 destrukty kości zwierzęcych oraz 2 skorodowane przedmioty żelazne (1 nożyk i 1 fragment wytworu bliżej nieokreślonego).

Wyniki prac eksploracyjnych potwierdzają generalnie niezbyt skomplikowaną interpretacyjnie sytuację uwarstwień majdanu obiektu, których miąższość w badanych partiach przywałowych wynosi około 50 cm. Pewne różnice rysują się natomiast w nieco odmiennym obrazie obwałowań. W obu rozpoznawanych w 1999 roku partiach grodu (tj. zachodnim i południowym) natrafiono na relikty spalonego wału, wzniesionego w identycznej – jak zarejestrowana w roku poprzednim – konstrukcji drewniano-kamiennej. Od strony południowej, charakteryzującej się najniższym przewyższeniem partii kępy zaadaptowanej dla potrzeb osadniczych w dolinie rzecznej, był on najszerszy (do przeszło 6 m). Jednocześnie wzmocnienie jego jądra, w postaci dwóch wyraźnych pasów eratyków składających się na płaszcz kamienny tej przeszkody (bardziej jednak o funkcji usztywniającej spąg, niż sprowadzającej się do licowania konstrukcji drewnianej od zewnątrz, co zaobserwowano w 1998 r.), pozwalało na lepszą stabilizację podstawy w tej części stanowiska, która opadała w stronę zabagnioną utwora-

mi stosunkowo mało stabilnymi. Odcinek zachodni wału, węższy o około 1,5-2,0 m w porównaniu z zarejestrowanym od południa (z wyraźniej zarysowaną, kamienną częścią środkową), był zbliżony wymiarami do tych partii grodu, które rozpoznano od strony wschodniej i północnej w 1998 roku.

Wyniki tegorocznych badań wykazały również znaczne zniszczenie południowo-zachodniej partii grodziska, spowodowane m.in. gospodarczą eksploatacją przez właścicieli terenu zalegającego tu pokładu żwiru.

Pozyskany podczas prac ruchomy materiał zabytkowy reprezentuje przynajmniej dwa poziomy chronologiczne. Pierwszy z nich, o śladowym charakterze ilościowym, sygnalizuje 5 artefaktów krzemienych oraz 1 fragment silnie zerodowanej, pradziejowej ceramiki naczyniowej. Analiza cech wyrobów krzemienych wskazuje, iż mamy najprawdopodobniej do czynienia z wytworami charakterystycznymi dla warsztatów schyłkowych faz epoki brązu – wczesnej epoki żelaza. W tym kontekście chronologicznym mieścić się może również, pozbawiony cech dystynktywnych, wspomniany wyżej ułamek naczynia. Związek wspomnianych mobiliów z szeroko rozumianym „cyklem łuzyckim” wydaje się wysoce prawdopodobny. Pozostałe ruchomości, z pominięciem jednego fragmentu glinianego, nowożytnego naczynia cienkościennego oraz dwóch przedmiotów żelaznych (których związek z użytkowaniem obiektu w okresie wczesnego średniowiecza, choć nie jest wykluczony, to przynajmniej mało prawdopodobny), reprezentujące wyłącznie materiał ceramiczny, wiązać należy wyłącznie z fazą „grodową” stanowiska. Obraz techniczny i formalny tego zbioru sugeruje jego związek z młodszym odcinkiem tzw. fazy D rozwoju wczesnośredniowiecznego garncarstwa wielkopolskiego. Charakteryzuje się on zestawem cech typowych dla wytworów pochodzących z 1. połowy wieku XI, i to raczej dla fazy schyłkowej niż początkowej tego czasu.

Prawdopodobna pozostaje teza o krótkotrwałym funkcjonowaniu grodu w ramach tzw. łączyckiego skupiska osadniczego (ograniczonym tylko do 1. połowy XI w.), któremu kres położył pożar w latach 30.-40. Wydarzenie to może być związane z najazdem Brzetysława w dobie kryzysu, a raczej kompletnego rozpadu Monarchii Pierwszych Piastów. Po zniszczeniu obiekt nie został już odbudowany.

Uzyskane w latach 1998-1999 wyniki wskazują, iż było to zapewne niewielkie założenie obronne o planie zbliżonym do koła, o średnicy zewnętrznej nie większej niż 50-55 m, przy średnicy majdanu oscylującej wokół 35-40 m. Podstawa drewniano-ziemnych wałów wahała się od około 4,5 m (partia północna, zachodnia, wschodnia stanowiska) do około 7 m w części zachodniej. Ich jądro wzmacniał dodatkowo rodzaj płaszcza kamiennego, nakrywający uwarstwienia od strony majdanu. Nie natrafiono na pozostałości jakichkolwiek dodatkowych elementów wertykalnych zwiększających walory obronne obiektu. Nie zarejestrowano ponadto śladów zabudowy, a hipoteza o sugerowanym w 1998 roku jej charakterze obrzeżnym (przywałowym) nie znalazła potwierdzenia. W dalszym ciągu jedyną przesłanką upoważniającą do takiej interpretacji są ewentualne reliktury takowej przy wewnętrznej partii wału wschodniego, zadokumentowane w poprzednim roku. Nie można też wykluczyć, iż pozostałości stojącego na majdanie budynku(-ów?), będącego obiektem nie podpiwniczonym (ani nawet nie zagłębionym) mogły ulec już daleko idącemu zatarciu, w sposób wykluczający możliwość ich rejestracji metodami archeologicznymi. Od trzech stron grodu (z wyjątkiem części północnej) stwierdzono obecność płytkiej fosy, o kilkumetrowej szerokości (około 4-5 m?).

Istotnym elementem tegorocznych badań było też pozyskanie nielicznych materiałów pozwalających na potwierdzenie informacji z 1998 roku i odnotowanie śladów wcześniejszej okupacji osadniczej na tym stanowisku, łączących się ze schyłkiem epoki brązu – wczesną epoką żelaza. Nie można jednak całkowicie wykluczyć, iż mobilia ze wspomnianego okresu znalazły się tutaj na złożu wtórnym, jako efekt przemieszczeń warstw ziemnych z najbliższej okolicy przy okazji wznoszenia obiektu wczesnośredniowiecznego.

Materiały z badań przechowywane są w WO SOZ w Sieradzu.

Wyniki badań zostały opublikowane w: *Grodzisko w Krzepocinku (gm. Wartkowice, pow. poddębicki) w świetle badań ratowniczych przeprowadzonych w 1999 roku*, „Łódzkie Sprawozdania Archeologiczne”, t. V, s. 241-256.

Badania nie będą kontynuowane.

Leszcz, st. 1, gm. Dąbrówko, woj. warmińsko-mazurskie – patrz: późne średniowiecze

LUBENIA, st. 20, gm. *loco*, woj. podkarpackie, AZP 106-76/8

- osada podgrodowa z okresu wczesnego średniowiecza (XI-XII w.)

Ratownicze badania archeologiczne, przeprowadzone w terminie od 3 do 21 sierpnia przez Antoniego Lubelczyka (autor sprawozdania, Muzeum Okręgowe w Rzeszowie). Finansowane przez WKZ. Drugi sezon badań. Przebadano powierzchnię 3,60 ara.

Kontynuacja badań z roku 1998, w obrębie 8 wykopów badawczych. Rozeznano sytuację wokół ubiegłorocznego wykopu sondażowego w centralnej części stanowiska, a także starano się uchwycić zasięg stanowiska od strony południowej, zachodniej i północnej. Podobnie jak w roku poprzednim stwierdzono prosty układ stratygraficzny. Bezpośrednio pod orką zarysowały się ciemno zabarwione obiekty archeologiczne, bez odłożonej warstwy kulturowej poza nimi.

Odsłonięto trzy stosunkowo duże obiekty archeologiczne (nr 4-6), o gospodarczym (obiekt 4) lub mieszkalnym (obiekt 5 i 6) charakterze. Miały one mocno wydłużone zarysy i stosunkowo niewielką miąższość (20-30 cm). Wszystkie koncentrowały się wokół wykopu z poprzedniego roku. Nie występowały natomiast w wykopach krańcowych, wysuniętych ku południowi, zachodowi i północy. Pozyskano z nich 572 fragmenty ceramiki wczesnośredniowiecznej (XI-XII w.), 2 skorodowane przedmioty żelazne, kilka drobnych kości zwierzęcych oraz polepę.

Biorąc pod uwagę sytuację polityczną w tej części kraju przed wiekiem XIV i przebieg późniejszej granicy Ziemi Sanockiej, badaną osadę i znajdujące się w pobliżu grodzisko wiązać należy z osadnictwem ruskim, w przeciwieństwie do pobliskiego Czudca należącego do polskich książąt.

Materiały z badań przechowywane są w Muzeum Okręgowym w Rzeszowie.

Wyniki badań zostaną opublikowane w „Materiałach i Sprawozdaniach Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego”.

Badania będą kontynuowane.

LUBOMIN, st. 7, gm. Boniewo, woj. kujawsko-pomorskie, AZP 52-45/158

- cmentarzysko szkieletowe z okresu wczesnego średniowiecza

Ratownicze badania archeologiczne, przeprowadzone w sierpniu przez dr Aldonę Andrzejewską (autorkę sprawozdania), mgr. Aleksandra Andrzejewskiego i Ewę Poturalską (Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego, Pracownia Dokumentacji Archeologiczno-Konserwatorskiej). Finansowane przez WKZ w Toruniu. Trzeci sezon badań. Przebadano powierzchnię 600 m².

Stanowisko zlokalizowane jest na północno-zachodnim krańcu wsi, na obszarze gruntów rolnych. Na miejsce chowania zmarłych wybrano dominujący nad otoczeniem, wysoki, południowy brzeg polodowcowej rynny. Obecnie w obrębie cmentarzyska przebiega droga gruntowa łącząca Lubomin z wsią Siemnowek. Jak stwierdzono w poprzednim sezonie badawczym, część wschodnia nekropolii została w znacznym stopniu zniszczona w wyniku wybierania żwiru i gliny. Natomiast lepiej zachowana część zachodnia, po posadzeniu przed trzema laty sadu, stała się mniej dostępna do badań wykopaliskowych. W tym sezonie badawczym prace nasze koncentrowały się wyłącznie po wschodniej stronie drogi.